ONPARTYDICH

Discours opte handelinghe vande Indien.

OM klaerlijcken te moghen oordelen van het verschil ofte different vande Indien / soo is voor eerst noodich te verstaen het recht vande parthijen. Ten tweeden haere schade ende Interest / Ende ten derden / welcke van beyde parthijen met meerder redenen zijn recht ende schade te rugghe behoort te stellen / om tot het ghenoth van eenen goeden vrede te geraecken / tot ruste ende welvaren der gantscher Christenheydt.

Aengaende het recht / het is gantsch zeecker / dat de Coopmanschap (tusschen allen volckeren met elckanderen in vreeden zijnde) vry is. Ende dat vermoghens het ghemeyne recht / vant menschelijcke geslachte / de zee-vaert eenen yegelijcken door alle de werelt niet min / dan het gebruyck des luchts / vry ende open is.

Ghelijckerwijs is oock de Coopmanschap ende handelinghe met allen volcken vry / al t'welcke niet en can belet worden / als door't recht vanden Oorloghe / ende die anders daer teghen zijn ofte doen / werden genoemt zeeroovers ofte vry-buyters.

Ende het recht vanden Oorloghe is claer genoech voor ons / aengemerct / dat wylieden nu soo langhe Jaren / door soo veel verscheyden Victorien / in een vry ghebruyck vande gantsche Zee / ende een alghemeyne Traffique gheweest zijn / sonder dat zelve t'eeniger tijt (door eenich voordeel by den Spaengiaerden teghen ons vercreghen) opt gheinterrumpeert ofte ghenomen is gheweest.

Waer uyt dan volcht / dat vermoghens desen rechte / de Heeren Staten hebben gedaen eene volcomen presentatie / ende dat den Coninck van Spaengien is ghehouden te kiesen / den Peys met een vrye Coopmanschap / Handelinghe ende Navigatie door die gheheele werelt / ofte den Oorloghe.

Het Interest vanden Coninck van Spaengnien.

Hy en kan geene schade pretenderen / dewijle het recht hem so claer tegens is: Want die gheen recht en heeft / en lijdt egene schade.

Den Interest die hy allegeert bestaet alleenlijcken daer inne (t'geene ons ende alle Natien eyghen is.) Dat de Traffique aldaer door hem bedorven wort / deur dien wylieden ende andere Natien daer comende / hem daer mede beletten Monople ende gewelt te exerceren /

Monople is een t'samenspanninghe van Cooplupden / die eenige waren ofte goederen op coopen / om die tot haren contentementen dierssten te vercoopen.

Dat het derwaerdts gaen ende wederkeeren Spaengnien soude zijn subject: Dat is soo veel / dat hy door soodanige middel van zijn groote Thollen vande 20. vant hondert / ende van al tgheene dat uytgaet ofte incomt / soude werden ontbloot / zijnde t'selve d'eenighe fondament ende die zenuwen van

zijne macht/het welcke hem gansche lijck doet wanhoopẽ / om sich/ ter ghelegender tyt over ons te wreeckẽ/mitsgaders van syne gepretendeerde Monarchie te soude doẽ vervallen/welcke redenen op geen ander fondamẽt zijn bestaende/dan op openbare ongherechtighe eergiericheyt/ghewelt/ghiericheyt/ende een begeerte van so machtich te willen zijn/om de gantsche werelt in beroerte te konnen stellen.

Ghemerckt dat hy sonder sulcx alle (ende mettet t'syne te vreden zijnde) een groot Coninck wel can blijven/machtich ghenoech/teghens alle vreemde Injurien.

Den Interest vande Heeren Staten Generael.

Dat die Natuerlijcke ende aengeborene vryheyt is eẽ recht/ welcker schade niet en is om ghenoech te waerderen.

Also die slavernie oneerlijc ẽ schadelijc is/eñ dat eẽ eerlijc herte deselvige voor geenige recompence can verdragen/ principalickẽ sich selvẽ met zijnen vrypen wille ende consent te laten bannen uyt die drie vierendeelẽ vande gantsche werelt /t'welcke men niemanden opleydt/dan misdadigen ende gecondemneerden.

t'Welcke een sake is voor ons te onverdraechlijcker/om dieswille dat wy ons voor geene andren uyt en geven/dan te zijn een volck ter Zee ende Cooplupden om door die gantsche wereldt te handelen / zijnde oock t'zelve de gheheele qualiteyt van ons wesen/aengesien wylieden sonder dat hantwerck/ (in dusdanige enge Mourassige ende Waterachtige cleyne Landen) niet en konnen leven/ als t'zelve niet suffisant zijnde / om het seste gedeelte van allẽ zijn volck by hem selven te moghen voeden.

Ende noch veel minder / om ons eenighe middelen te connen uytgheven/ die ons t'onser defensien/tegens eenen soo grooten ende machtighen vyandt souden van nooden zijn.

Want wy de Indiens eens verlaten hebbende / ende die handelinghe oft Traffique op Spaengiẽ/eñ die middellãtsche Zee/synde de selve inde macht vanden Coninck van Spaengien / so en isser voor ons niet meer ten besten / dan die Traffique op dees zijde van Spaengnien/ die welcke geensins suffisant en is/tot geene dat voren ghesept is.

Het welcke den Coninck van Spaengnien seer wel ghemerckt hebbende/ heeft seeckere jaren gheleden/die persoonen/ goederen/ ende Schepen vanden onsen/die hy soo in Spaengnien als in zijn andre Coninckrijcken heeft connen betrapen/geconfisqueert/ die Straet van Gibralther sluytende met een groote Armade ter zee/meynende ons in sulcker boeghen (goet coop te hebben) ende vande Scheep-vaerdije ende de Traffique te berooven.

Waer teghens voor ons geene andre remedie open en was/dan die vaert ende handelinge op de Indien t'aenveerden/diewelcke Godt met eenen sonderlinghen voorspoet heeft ghesegent/ alsoo dat wy de selve niet en moghen verlaten/sonder ons grootelijcx te periculteren.

Want wy de selve eens ghequiteert hebbende / den Coninck van Spaengnien sal verseeckert zijn / dat wy de zelve nemmermeer wederomme sullen connen becomen/overmits dat de Compagnie ghescheurt/ons Bootsvolck

tot

tot zijne dienste gelockt/ende de Indianen wreedelijcken by hem uytgeroept/ ende onse dootlijcke vyanden gheworden zijnde/om dat wy haerlieden (niet tegenstaende d'alliance die wy lieden met haer gemaeckt hebben:) ter vleyschbanck souden hebben overghelevert/ ende die Coopluyden verstroyt zijnde/ zal die saecke irreparabel ende niet wederom te hervatten zijn.

Ter contrarie/den Coninck van Spaengnien/zijne profijten uyt die Indien vredelijcken ghenietende/de incomste van syn groote Tollen weder opgherecht/die swaricheden van syne finantien geweert/ende door dienste van ons Zee-varende volck/een vreeselijcke macht ter Zee opgericht hebbende/ t'sal hem alsdan aen wille noch macht ontbreecké/om hem te wreecken van ons/ ende alle die sich/ met ons vermengt hebben/t'onser defensien.

In voeghen dat die Heeren Staten deur groote ende hooge noodt ghedronghen werden/die Indien niet te verlaten/principalijcken ter oorsaecke dat wy gheene verseeckeringe vanden Peys comen hebben / dan alleenlijck in onse macht ter Zee/als wesende den eenigen Toom ofte Breydel/om den Coninck van Spaengnien byden Peys te doen blijven / ghelijck hy alreede (door zijne Gedeputeerden) heeft beleden/ dat hy ten gheenen andren eynde in dese handelinghe en is ghetreden/ dan om syne Indien met vreden te moghen ghenieten/t'welcke soo veel geseyt is/ als dat wy souden die Zee verlaten/ten eynde hy ghelegentheyt mocht hebben/om die gheheele werelt te beoorloghen/sonder dat hy (als ter Zee niet vespringhelijck) soude connen bevochten worden.

Ende om wel te verstaen wat het is/ende hoe veel het bedraecht/ende wat ons geleghen is/aen t'ghene hy wil dat wy verlaten souden. Soo ist nodich te weten/wat wy inde Indien hebben/voor soo korten tijdt als wy lieden aldaer begost hebben te handelen.

Die Compagnie vande Oost-Indien heeft voor't tegenwoordich soo in Indien/als ter Zee derwaerdts ende herwaerts / veertich goede Schepen op't vorderlicxsten ghetimmert ende ten Oorloghe toegherust/ niet minder d'een deur d'ander als ses hondert lasten/ met hare Victualie ende Provisie van Oorloghe ghecost hebbende niet min dan 25. duysent Croonen/elcke Schip op hebbende hondert vijftich goede stucken Gheschuts van Metale/sonder noch 500. Yseren stucken/en vijf duysent goede ervarene Mannen.

Op Guynea wort ordinaris gehandelt met 20. Schepen van 200. ofte 150. Lasten groot / wel toegerust ten Oorloghe/ met 600. Mannen.

Om Sout datmen haelt van Punto del Rey inde West-Indien/vaertmen ghemeenlijck als het Sout wel gelt / met 80. groote Schepen/ van ontrent 600. ofte 700. Vaten / versien met 2000. Mannen.

Op de Eylanden van Sant Domingo, Cuba, ende andere / daer haeltmen Huyden/Tabacq/Hout/ ende andre waeren/ met ontrent 20. Schepen van 200. Lasten / ende 1200. wel ghewapende Mannen.

Bedraghende in alles 160. Schepen/ende 8800 Mannen/maeckende een Coninclijcke macht ter Zee: Voornamentlijck ghemerckt /dat het is seer goet gheexerceert volck / wel gheoeffent in alderhanden arbeydt/ moeyten ende perijculen/ ghevechten/ende alle foorten van Fortuynen/die gestadichlijcken in soodanighe verre reysen veelderley zijn voorvallende.

Ende dese machtighe Heyrcrachte (welckers ghelijck niet lichtelijcken

soude connen gevonden wordē) wort daghelicx onderhouden/betaelt/eñ geoeffent uyt die middelen en het incomen van dese Traffique / om ten dienste ende tot defencien van onsen Staedt/ende ten behoeve van onse vrienden ende geallieerde gheemployeert te connen worden/ soo den noodt sulcx t'eenigher tijdt is vereyschende.

Alsoo datmen oogenschijnlijck can bemercken/ dat de liefde ende affectie tot den Peys ende onderhoudinge van onsen Staet/Vryheydt/Leven ende Goederen ons onbesprekelijcken dwingen om die handelinge op die Indiē in continuelen swanck te houden/ende dat wy-lieden de selve verlatende/ niet alleenlijcken van alle verseeckeringhe vanden Peys / maer oock insonderheyt van alle Traffique ende Neeringen souden worden berooft/eñ ontbloot/ende voor ons ende alle onse vrienden eenen seer bloedigen eñ periculoosen Oorloge op onsen hals souden halen. Want indien wy eens worden ongewapende Schapen/so sullen wy buyten allen twijffel van dese Wolven ghegheten werden.

Sonder welcke handelinge wy niet connen geholpen worden met eenich secours van onse ghealliërde vrienden / die ons van alle machten ontbloot siende/gantsch gheen werck van ons sullen maken/ ende soo souden wy volgens dien (so voor ons selven als voor onse vrienden)geheel onnut werden/ dewijle men nimmermeer voor den ellendigen ofte behoeftigen eenighe sorghe ofte waecke draght.

Ende om alle redenen behoort dese eenighe wel ghenoech te zijn/ dat onse parthijen in hare versoeck niet ontfanckelijck en zijn / aenghemerckt dat by open brieven vanden Con. van Spaengnien ende d'Eerdts-Hertogen geteyckent ende gesegelt/ons voorden aenvanck van dese handelinge solemnelicken is belooft/ datmen met ons soude handelen in dier qualiteyt eñ als ons erkennende voor vrye Staten ende Landē/op die welcke sy niet en pretenderen/in voegen dat sy nu van ons niet en connen versoecken/tghene dat onse vryheyt verminderen soude/ende ons slavernie soude opleggen/ tot dewelcke gheenighe andere vrye Staten ofte Landen/ bysonder wy nemmermeer onderworpen zijn gheweest.

Oock is henluyden gheaccordeert/dat een yegelijck t'geene hy heeft behouden soude/ten ware datmen aen weder-sijden in eene vrywillige wisselinghe/ van eenige plaetsen mochte bewillighen. Ende zijn over sulcx niet ontfanckelijck/dat sy ons het geene (daer ons voor desen tijt opt alderhoochste ende meest aengheleghen is/) souden doen verlaten ende wech gheven.

Niet tegenstaende dat wy schoon voor den Oorloge de Indien noyt bevaren hebben/want die voorseyde belofte siet alleenlijck op t'gheene dat wy tegenwoordich bezitten/oock dat recht/die macht/ ende vrijheyt vande Coopmanschap ende Traffique / stont ons voor den Oorloge Iure gentium so wel toe te doen/als eenige andre Natien vande werelt/jae so wel als den Spaengiaert selve/als hy d'eerstemael derwaerdts was gaende / welcke recht ons noyt benomen en is / door eenich tractaet ofte verboth in dese Nederlanden gedaen/diewelcke noyt een woort van zulcx verstaen hebben/ dan uyt het lesen van het Transpoort den Eerts-Hartogen opghedraghen/ het welcke die Geunieerde Provintien niet meer en verobligeert/als alle andere Placcaten byden Spaengiaerden in Spaengnien uytghegheven.

Resteert

Resteert noch t'examineren den gemeynen Interest van Christenrijck/ ende voornamentlijck vande Coningen eñ Princen onse vrienden ende gealieerden.

Het is seecker dat de gantsche Christenheyt (voornamentlijcken de Naebueren va de Nederlanden) schade lijden byde continuatie ofte langhduerichept des Oorloghs. Maer sulcx en gheschiet niet by schult vande Heeren Staten Generael/ noch oock vande Ertz-Hertoge/ terwylen tusschen henlieden gheen verschil en is/ twelck onder ordinaris conditien niet en soude connen te neder ghelept worden/ principalijcken/naer dien die Heeren Staten eenen alghemeynen vrede in alle deelen des wereldts (op ordinaris ende ghemeyne conditien van vrye Trafftque) hebben gheprꝛesenteert: Ende den Con. van Spaengnien soodanigen generale vrede af-slaende. So ist dat sy lieden hen noch presenteren eenen particuliere ende besondere vrede in Europa/selfs byden Coninck te limiteren. Ende in soo verre hy de selve is weygerende/soo geeft hy openbaer genoech te verstaen/ dat by hem de schult ende oorsaecke is/van alle t'quade gevolch des Oorloghs/als willēde (dat niet alleen de Nederlanden/ maer oock alle hare naebueren) ter oorsaecke van zijn onrechtveerdighe pretensien opte Indien/ worden ghemolesteert ende ontrustet. Welcke saeckē nochtans/ terwijle d'selve niet en moverē d'Eertz-Hartogen/noch geen van hare ondersaten/noch eenighe Staten van Europa/maer alleenlijcken de Spaengniaerden ende ons/ die welcke daer over nochtans zijn geintresseert/ ende tgeene behoorde in die Indien selfs ghedebatteert te wordē/werdē wy nochtans hier door gecauseert geēsins de schade van alle andren/upt saecke dat wylupden niet en willen wijcken: maer overmits den Co. van Spaengnien zijn onrechtveerdige usurpatie wil staende houden/ende de selve met schade ende Interest vande gheheele Christenheyt in dispuyt te trecken.

Welcke saeckē wel te recht insiende/ salmen bevinden dat de Heeren Staten geene afstant vande Indien connen doen/sonder groote schade ende prejuditie van alle onse vrienden ende geallieerden. Soo om die redenen voorschreven als om dat het Christenrijck nemmermeer so lange die Spaengiaerden (die Indien tot haren wille hebbende) gherust connen zijn.

Maer ter contrarie salmen nemmermeer eenighe vaste Vrede hebben te verhoopen/dan door het vervolch van die gelegentheyt diesich nu is presenterende/te weten/ dat den Coninck van Spaengnien door verscheyden Batalien ter Zee alsoo is overwonnē/dat hy indē tijt van twee jaren herwaerts/ over die dertich Gallioenen met groot ghetal van andre Schepen/ende bynaest alle zijn Zee-varent-volck verlooren heeft/in voegen dat wylieden met die hulpe van Godt (in so verre hy den Peys in Europa niet aenneemt) behoorlijck byden geintresseerden geassisteert zijnde/tot defensie van ons Lant ende een toerustinge van eene seer machtige Compagnie op de West-Indien hem lichtelijcken alle syn incomsten upt de Indien souden connen beletten/ ende hem door soodanigen middel dwingen vredelijck/ende onmachtich tot langdueriger Oorloge/gemerckt hy voor dese tijt (van volck gebloot is) om ons ter Zee te resisteren

Tot welcker assistentie die reden haer dringt/in so verre die Coninck van

 Spaen-

Spaengnien/die voorsepde Vrede in Europa niet en soude willen toestaen. Ende in ghevalle hy inde selve bewillicht/sonder tot den Peys inde Indien/ tot ghemepne conditien te willen verstaen/so sullen sy hare schade daer door voorcomē/ende ons latende de resterende querelen selfs inde Indien debatteeren/onder declaratie dat den Peys verstaen sal werden in Europa besloten/eñ de reste aengaende/sullen parthijen teghens parthijen ghestelt zijn.

Datmen ons teghenwerpe dattet onredelyck is/ dat wy sustineren dat den Co. van Spaengnien van zijne pretensien soude afstaen/ ende noch daer enboven ons die vrye Traffique inde Indien toelaten/sonder dat wy hem yetwes daer voren souden gheven/ t'zelve heeft wel eenighen schijn van onbillickheyt/ maer die saecke naerder insiende/ salmen wel bevinden/dattet maer een enckel bedroch is.

Want ons toelatende t'geene wy sustineren/so en gheeft hy ons gantschelijcken niet/maer laet ons alleenlijcken behouden t'ghene wy voor desen tijt alreede hadden/hy sal ons noch Stadt noch Landt geven/noch yetwes anders in zijne macht zijnde/maer alleenlijc den Vrede/ ende tot verzeeckeringhe vande selve Vrede/ diewelcke andersins lichtelijckē onder t'pretext van zijne pretensien cost ghebroken worden/ sal hieromme ons niet gheven dan alleenlijck een declaratie in pappier/ daer by hy sal verclaren die voorsepde pretensien afstant te doen. Insgelijcx hebben wy syne Titulē ofte Renunciatien niet van doen/ maer alleenlijcken eenen warachtighen ende oprechten Vrede/diewelcke gheen fondament oft schijn van langduericheydt can hebben/ soo langhe hy syne pretensien wil reserveren.

Oock en begheeren wy inde Indien / niet dan eenen Vrede/ghelijck hy ons selfs aenbiet/ ofte dat hy aldaer den Oorlogh verkiese/sonder dat wy meynen naert sluyten vanden Peys/nodich te zijn/ die Traffique inde Indien te versoecken. Want den Peys begrijpt in sich (van wegen hare nature) vrientschap/onderhoudinghe van t'samen-handelinge ende Traffique/ als eyghenschappen ende conditien die vanden Vrede niet en connen afghesondert zijn/ ende sonder welcke gheene handelinghe/Peys ofte Vrede ghenoemt can worden. Ende inghevalle hy soodanighen oprechten Vrede weyghert/ghelijck hy ons d'selve geheelijcken ende sonder exceptien heeft aenghebodem/die redenen vereyschen/dat hy dan den Oorloogh verkiese.

Maer gheenen lust meer hebbende tot den Oorlogh ter Zee/ ende nochtans gheene Vreden met hare wesentlijcke eyghenschappe (ghelijck hy ons heeft aengeboden) willende toestaen/ soeckt alsdan zijn woort niet te willen houden/ons alleenlicken latende het woort vanden Peys/ende ons nemende het effect ofte wesen van dien/t'welck is die Coopmanschap/ t'gene nemmermeer met die woorden van sulcken Prins gegevē/ can overeencomen.

Insgelijcx is het een ongetwijffelt recht/ buyten alle disputē/by alle menschen/dat die Traffique ende Zee-vaert door die ghehele werelt vry is/ende dat niemant daer uyt gesloten can worden/ dan door middel van Oorloghe ende Zee-roovers/over sulcx den Vrede eenvoudich ghesloten zijnde/ soo en behoort die Traffique (alwaer daer van gheen mentie ghemaeckt) nochtans onverhindert toe ghelaten te worden.

Volght dan dat den Coninck van Spaengnien(willende niet datmen den Peys inde Indien maeckt) genoot-druckt is te begeren die Traffique/met exceptie

exceptie/ende wil dat wy ons recht ende vrijheyt souden verlaten/ ende daer voor niet dan eenen bloten Peys souden eyschen.

Waeromme het gheheel misrekent is/te segghen dat wy veel versoecken/ sonder daer vorens yet wes te willen geven/ ghemerckt dat wy niet anders begheren dan den Vrede/ ende en bieden oock niet minder wederomme dan alsulcken Peys/als wy zijn eysschende/in voegen/ dat de gifte ende Donnatie Reciproce aen wederside van een yegelijcken is / ende wie die selfde also niet en wil aennemen / sich verlatende op t'voordeel t'geene hy byden Oorloghe is hebbende/die slaet gemeenlyck den Vrede af. Ingevale men hem niet wil geven/t'geene hy meynt zijn advantage ofte voordeel waerdich te zijn.

t'Welcke nochtans voorden aenvanck van dese handelinghe/ by expres appoinctement ende solemneel verdrach is besloten ende gheuptet. Inhoudende dat een yegelijcken/t'geene hy was bezittende/ soude behoudē. t'Welcke te seggen is/dat partijen d'een van d'ander gheene vergeldinghe voor het voordeel (dat hy byden Oorloge pretendeerde) soude hebben te eyschen.

Ende alsmen die saecke/ mitsgaders den tegenwoordighen staet/ vanden Oorloge aen wederside te recht soude overwegen/men sal bevinden/dat die Heeren Staten aenden Coninck van Spaengnien een alghemeyne Vrede gevende zijn/ hem niet minder en gheven / als sy van hem comen te ontfanghen. Al waert schoon dat hy haerlieder oock soodanighen vrede gave/ghemerckt het groot voordeel dat sy tegens hē door verscheyden Victorien ter Zee vercregen hebben: zijnde ghenoechsaem doot meest alle syn Zee-varentvolck/ende geene middel van volck hebbende om den onsen voor dese tijt ter Zee weder te staen /over zulcx in groot gevaer zijnde van te sullen verliesen al t'gheene hy over Zee is hebbende: Oock ist klaer ghenoech dat de Heeren Staten soodanigen grooten voordel (sonder eenige vergeldinge daer voren te eysschen) te rugge stellende zijn/ende hem eenen gemeynen Vrede vergunnende. Also dat den Coninck van Spaengnien meer soude ghenieten/als hy soude geven/ende dat die Heeren Staten van ongelicke gesiender pretensien afstant souden doen/als hy wel doet/aengesien dattet geschapen is/dat spliеden by continuatien vanden Oorloghe hem meer in een Iaer soude connen afnemē/ als hy van haerluyden inden tijt van 40. jaren heeft connen gedoen.

Alsoo datmen sal bevinden (door een oprecht eñ redelijck oordel) dat onse partije(tegens hare beloften)veel eyscht/eñ niet en biet. Sy versoeckē datmē haer souden overgevē / Possessionem totius Maris, ende vande Oost-Indien/ diewelcke wy van haer gewonnen hebben/eñ tot dewelcke zy voor dese tijdt wel een cleyn hoope zijn hebbende: Eñ dat wy noch tot haeren behoeve souden afstant doen/vande Traffique vande drie vieren-delen des werelts/Ja vande geheele werelt selfs.

Synde de selve t'eenighe fondament van alle onse middelen eñ macht/in voeghen dat sy dē sleutelen (jae de ziele selfs) van onsen staet eysschende zijn/ sonder yetwes daer vorens te presenteren/dan alleenlijcken eenen gejmagineerden Titel / ons noodich ghelijck een schoone Sadel dienstich is tot een Paert t'gheene men gheresolveert is syne knie-schijven ofte zeenuen af te willen snijden.

Finis, niet vvenschende, dat soo t'mijn is.